

Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon – Cyngor Sir Ynys Môn

Blwyddyn archwilio: 2024-25

Dyddiad cyhoeddi: Hydref 2025

Cynnwys

Cynnwys	2
Cyflwyniad	4
Cipolwg ar eich archwiliad	5
Perthnasedd	6
Canfyddiadau Archwilio	7
Tîm archwilio a chydymffurfio moesegol	11
Atodiad 1 – Risgiau archwilio a'r canlyniadau	12
Atodiad 2 – Crynodeb o gywiriadau a wnaed	18
Atodiad 3 – Adroddiad archwilio arfaethedig	26
Atodiad 4 – Llythyr sylwadau	32
Ansawdd archwilio	36
Eich cefnogi chi	37

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Nid yw'r Archwilydd Cyffredinol, Swyddfa Archwilio Cymru na staff Swyddfa Archwilio Cymru'n derbyn unrhyw atebolrwydd mewn perthynas ag unrhyw ddibyniaeth ar y ddogfen hon nac unrhyw ddefnydd arall ohoni gan unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog neu gyflogai arall yn eu cymhwyster unigol, nac mewn perthynas ag unrhyw ddefnydd gan unrhyw drydydd parti.

I gael rhagor o wybodaeth, neu os oes arnoch angen unrhyw un neu rai o'n cyhoeddiadau mewn fformat a/neu iaith arall, cysylltwch â ni dros y ffôn ar 029 2032 0500, neu drwy anfon neges e-bost i post@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cyflwyniad

Adrian Crompton

Archwilydd
Cyffredinol Cymru

Mae'n dda gennyf rannu fy Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon. Mae'r Adroddiad yn crynhoi prif ganfyddiadau fy archwiliad o'ch adroddiad blynyddol a chyfrifon ar gyfer 2024-25. Mae fy nhîm eisoes wedi trafod y canfyddiadau hyn gyda'r Rheolwr Gwasanaethau Cyllid – Adnoddau.

Mae fy nhîm wedi cwblhau y gwaith archwilio yn unol a nodwyd yn fy Nghynllun Archwilio dyddiedig 31 Mawrth 2025.

Ers fy Nghynllun Archwilio, rwyf wedi diweddarau perthnasedd i adlewyrchu cyfrifon 2024-25. Nid wyf wedi adnabod unrhyw

risgiau archwilio newydd. Caiff fy ymateb i risgiau a adnabuwyd yn flaenorol ei nodi yn **Atodiad 1**.

Mae'n ofynnol i mi ddarparu barn pa un a yw'r cyfrifon wedi cael eu paratoi'n briodol, a pha un a ydynt yn rhoi darlun gwir a theg, ym mhob agwedd berthnasol. Caiff fy marn archwilio arfaethedig a'r sail drosti ei hamlinellu ar dudalen 26.

Cyfrifoldeb y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, h.y. y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yw mynd i'r afael ag unrhyw faterion a godwyd yn fy adroddiad a darparu Llythyr Sylwadau ar fy nghyfer.

Hoffwn estyn fy niolchgarwch i swyddogion a staff Cyngor Sir Ynys Môn am eu cydweithrediad trwy gydol y broses archwilio sydd wedi bod yn amhrisiadwy i allu cwblhau'r archwiliad hwn yn effeithiol.

Cipolwg ar eich archwiliad

Rydym yn bwriadu cyhoeddi **barn ddiamod** ar y cyfrifon

Gweler [Atodiad 4](#)

Nid oes **materion arwyddocaol eraill** i'w nodi.

Gweler y [Canfyddiadau archwilio](#)

Mae **un gamddatganiad heb eu cywiro** yn y cyfrifon yr ydym yn dymuno eu dwyn i'ch sylw

Gweler y [Canfyddiadau archwilio](#)

Bydd yr argymhellion sy'n codi o'n gwaith yn cael eu nodi mewn Memorandwm ar y Cyfrifon a fydd yn cael ei gyfleu i swyddogion maes o law.

Rydym yn anelu at ardystio eich cyfrifon ar **30 Hydref 2025**, sydd cyn y terfyn amser sef **31 Hydref 2025**.

Perthnasedd

Rwy'n defnyddio barn proffesiynol i bennu trothwy perthnasedd i adnabod a chywiro camddatganiadau a allai effeithio ar benderfyniadau defnyddwyr, gan ystyried gwallau ariannol a gofynion datgelu yn ôl y fframwaith cyfrifyddu a'r cyfreithiau perthnasol. Mae fy nhîm yn diweddarau perthnasedd trwy gydol yr archwiliad ac yn yr adroddiad hwn rwy'n cynnwys materion sy'n mynd y tu hwnt i'm trothwy adrodd, a nodir isod.

Perthnasedd

Pennwyd lefel perthnasedd o 1% o wariant gros yn seiliedig ar ddatganiadau ariannol drafft 2024-25.

Trothwy adrodd (dibwys)

Pennwyd lefel perthnasedd o 5%.

£3.118 miliwn

£0.115 miliwn

Ceir rhai meysydd o fewn y cyfrifon a allai fod yn bwysicach i ddefnyddiwr y cyfrifon. Rydym yn cadarnhau lefelau perthnasedd is ar gyfer y rhain:

Adroddiad ar gydnabyddiaeth ariannol

£1,000 (neu'r band agosaf)

Datgeliadau partïon cysylltiedig

£10,000

Canfyddiadau Archwilio

Camddatganiadau

Mae camddatganiad yn codi lle nad yw gwybodaeth yn y cyfrifon yn unol â safonau cyfrifeg.

Camddatganiadau nas cywirwyd

Rydym yn nodi isod y camddatganiadau a adnabuwyd gennym yn y cyfrifon, a drafodwyd gyda'r rheolwyr ond sy'n dal heb eu cywiro. Gofynnwn i chi gywiro'r camddatganiadau hyn.

Os byddwch yn penderfynu peidio â chywiro'r camddatganiadau hyn, gofynnwn i chi ddarparu eich rhesymau ar ein cyfer yn ysgrifenedig dros beidio â'u cywiro.

Mae ein profion archwilio wedi nodi 32 o asedau o fewn y Gofrestr Asedau Sefydlog sydd ar hyn o bryd yn dal balans credyd yn y Gronfa Ailbrisio ochr yn ochr â debyd cronrus i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau, sydd wedi'i drosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf (CAA).

O dan driniaeth gyfrifyddu briodol, dylid gwrthdroi unrhyw ddebyd cronrus o fewn y CAA ar enillion ailbrisio dilynol cyn credydu'r Gronfa Ailbrisio. Felly, ni ddylai ased gario y ddau balans ar yr un pryd. Felly, mae angen addasiad rhwng y Gronfa Ailbrisio a'r CAA mewn perthynas â'r asedau hyn o £1,561,000.

Mae'r Cyngor wedi dewis peidio â phrosesu'r addasiad hwn yn y datganiadau ariannol yn 2024-25, gan nodi ei effaith amherthnasol ar y cyfrifon.

Yn ogystal, bydd prosesu'r addasiad yn gofyn am adolygiad o gofnodion hanesyddol ar gyfer pob un o'r asedau yr effeithir arnynt, mewn rhai achosion, yn dyddio'n ôl i 2014-15. Byddai wedi bod yn anymarferol cwblhau'r adolygiad hwn cyn terfyn amser ardystio 31 Hydref.

Ar ben hynny, gan fod y camddatganiad wedi'i gyfyngu i ddwy gronfa wrth gefn na ellir eu defnyddio, nid yw'n cael unrhyw effaith ar Gronfa Gyffredinol y Cyngor ac nid yw'n effeithio ar y trethdalwr.

Mae'r Cyngor wedi nodi ei fwriad i wneud yr addasiad hwn o fewn datganiadau ariannol 2025-26.

Camddatganiadau a gywirwyd

Yn ystod ein harchwiliad, canfuom rhai gamddatganiadau sydd wedi cael eu cywiro gan y rheolwyr, ond y dylid eu dwyn i'ch sylw yn ein tyb ni.

Caiff y rhain eu nodi yn **Atodiad 2**.

Materion arwyddocaol eraill

Mae'r Safon Ryngwladol ar Gyfrifyddu 260 yn ei gwneud hi'n ofynnol i ni gyfathrebu gyda'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu. Rhaid i ni roi gwybod i chi am ganfyddiadau arwyddocaol o'r archwiliad a materion eraill os ydynt yn arwyddocaol i'ch goruchwyliaeth chi ar broses adrodd ariannol Cyngor Sir Ynys Môn.

Nid chanfuwyd unrhyw faterion o'r fath yn ystod yr archwiliad.

Ystyriaethau pellach

Byddwn yn parhau i weithio gyda'r Cyngor a'r sector ehangach i adolygu ein huchelgais i ddwyn y dyddiad cau archwilio ymlaen i fis Medi 2026 fel rhan o broses archwilio cyfrifon 2025-26. Er mwyn cwrdd â'r dyddiadau cau hyn, bydd yn hanfodol:

- bod set o gyfrifon a datganiad llywodraethu blynyddol o ansawdd uchel yn cael eu derbyn ar amser;
- bod y cyfrifon yn cael eu cefnogi'n llawn, gyda'r holl bapurau gwaith ar gael a'i ansawdd wedi'u gwirio ar ddechrau'r archwiliad; a
- bod staff ar gael trwy gydol y ffenestr archwilio i sicrhau bod ymholiadau archwilio yn cael eu datrys mewn modd amserol.

Derbyniwyd y datganiadau ariannol drafft ar y dyddiad y cytunwyd arno ar 30 Mehefin 2025. Er bod y mwyafrif o'r papurau gwaith wedi'u paratoi gan y Cyngor yn barod ar gyfer dechrau'r broses archwilio eleni, roedd rhai yn dal i gael eu cwblhau ac nid oedd ar gael yn ystod wythnosau cyntaf y ffenestr archwilio. Yn benodol:

- nid oedd adroddiad y Prisiwr ar gael tan ganol Awst 2025; a
- Nid oedd papurau gwaith IFRS16 ar gael tan ganol mis Hydref 2025.

Dosbarthwyd y ddau faes uchod o'r archwiliad fel risg uchel oherwydd eu cymhlethdod. Mae archwilio meysydd risg uchel yn gynnar yn y broses yn hanfodol i sicrhau cwblhau'r archwiliad yn amserol, yn enwedig os nodir gwallau sy'n arwain at brofion estynedig.

Nid oedd yr oedi hyn yn effeithio ar ein gallu i gwblhau'r archwiliad erbyn y dyddiad cau y cytunwyd arno eleni. Fodd bynnag, rydym yn ymwybodol y bydd y ffenestr archwilio cyfrifon yn fyrrach y flwyddyn nesaf, a gallai oedi tebyg beri risgiau i gwrdd â'r dyddiad cau ardystio diwygiedig o 30 Medi.

Nid ydym wedi codi argymhelliad mewn perthynas â'r mater hwn. Byddwn yn ei drafod fel rhan o'n dysgu archwilio ar ôl prosiect gyda swyddogion i asesu'r sefyllfa. Hoffem ddiolch i swyddogion am eu hymgysylltiad cadarnhaol â'r tîm archwilio drwy gydol yr archwiliad ac am ddarparu papurau gwaith o ansawdd da i ni i gefnogi'r datganiadau ariannol.

Barn archwilio arfaethedig

Barn archwilio

Rydym yn bwriadu cyhoeddi barn archwilio ddiamod ar gyfrifon eleni unwaith y byddwch chi wedi darparu Llythyr Sylwadau ar ein cyfer (gweler isod).

Caiff ein hadroddiad archwilio arfaethedig ei nodi yn **Atodiad 3**.

Llythyr sylwadau

Llythyr ffurfiol yw Llythyr Sylwadau ac ynddo rydych yn cadarnhau wrthym ni bod yr wybodaeth a ddarparwyd ar ein cyfer yn ystod yr archwiliad yn gywir ac yn gyflawn. Mae peth o'r wybodaeth hon yn ofynnol yn ôl safonau archwilio; gall gwybodaeth arall ymwneud yn benodol â'ch archwiliad chi.

Mae'r llythyr yr ydym yn gofyn i chi ei lofnodi wedi'i gynnwys yn **Atodiad 4** ac mae ei gynnwys yn cynnwys sylwadau ychwanegol mewn perthynas â'r camddatganiad heb ei gywiro a nodir uchod.

Argymhellion

Bydd yr argymhellion sy'n codi o'n gwaith yn cael eu nodi mewn Memorandwm ar y Cyfrifon a fydd yn cael ei gyfleu i swyddogion maes o law.

Byddwn yn monitro cynnydd yn erbyn yr argymhellion yn ystod archwiliad y flwyddyn nesaf.

Tîm archwilio a chydymffurfio moesegol

Mae prif aelodau fy nhîm a wnaeth y gwaith archwilio, ynghyd â'u manylion cyswllt, eu crynhoi yn **Arddangosyn 1**.

Arddangosyn 1: fy nhîm archwilio lleol

Arweinydd Ymgysylltu

Matthew Edwards
matthew.edwards@archwilio.cymru

Rheolwr Archwilio

Rachel Freitag
rachel.freitag@archwilio.cymru

Arweinydd Archwilio

David Tomalin
david.tomalin@archwilio.cymru

Cydymffurfio â safonau moesegol

Rydym yn cadarnhau:

- ein bod wedi cydymffurfio â'r safonau moesegol y mae'n ofynnol i ni eu dilyn wrth wneud ein gwaith;
- ein bod wedi aros yn annibynnol oddi arnoch chi;
- nad yw ein gwrthrychedd wedi cael ei beryglu; ac
- nad oes gennym unrhyw berthnasoedd a allai danseilio ein hannibyniaeth neu ein gwrthrychedd.

Atodiad 1 – Risgiau archwilio a'r canlyniadau

Roedd fy Nghynllun Archwilio'n nodi'r risgiau o gamddatganiad perthnasol ar gyfer yr archwiliad o gyfrifon Cyngor Sir Ynys Môn. Mae **Arddangosyn 2** yn rhestru'r risgiau archwilio hyn ac yn nodi sut yr aethpwyd i'r afael â hwy fel rhan o'r archwiliad. Nid adnabuwyd unrhyw risgiau archwilio ychwanegol ers hynny y mae angen eu dwyn i'ch sylw.

Arddangosyn 2: risgiau archwilio a adroddwyd yn flaenorol, gwaith a wnaed a'r canlyniad

Risg archwilio	Gwaith a wnaed	Canlyniad
Risg o wrthwneud gan reolwyr Mae'r risg y gallai rheolwyr wrthwneud rheolaethau'n bresennol ym mhob endid. O ystyried y ffordd anrhagweladwy y gallai gwrthwneud o'r fath ddigwydd, tybir bod hon yn risg arwyddocaol [ISA 240.32-33].	Fe wnaeth y tîm archwilio: • brofi priodoldeb cofnodion dyddlyfr ac addasiadau eraill a wnaed wrth baratoi'r datganiadau ariannol; • adolygu amcangyfrifon cyfrifyddu ar gyfer gwyrdueddiadau; a • gwerthuso'r sail resymegol ar gyfer unrhyw drafodiadau arwyddocaol y tu allan i gwrs arferol busnes.	Nid adnabu fy ngwaith unrhyw achosion o wrthwneud rheolaethau gan reolwyr.

Prisio

gwarged/rhwymedigaeth net y gronfa bensiwn

Mae prisiad gwarged y gronfa bensiwn yn amcangyfrif perthnasol.

Mae natur yr amcangyfrif hwn yn golygu ei fod yn destun gradd uchel o ansicrwydd amcangyfrif gan ei fod yn sensitif i addasiadau bach yn y rhagdybiaethau a ddefnyddir yn ei gyfrifiad.

Mae risg felly bod y gwarged/rhwymedigaeth yn cael ei gam-ddatgan yn sylweddol.

Fe wnaeth y tîm archwilio

- gwerthuso'r cyfarwyddiadau a roddwyd gan reolwyr i'w harbenigwyr rheoli (actwari) ar gyfer yr amcangyfrif hwn a chwmpas gwaith yr actwari;
- asesu cymhwysedd, galluoedd a gwrthrychedd yr actwari a gynhaliodd y prisiadau;
- asesu cywirdeb a chyflawnrwydd yr wybodaeth a ddarperir gan y Cyngor i'r actwari i amcangyfrif yr atebolrwydd;
- profi cywirdeb rhwymedigaeth a datgeliadau net y gronfa bensiwn yn y datganiadau ariannol gyda'r adroddiad actiwariad gan yr actwari;
- asesu pa mor rhesymol yw'r tybiaethau a wnaed gan yr actwari drwy adolygu adroddiad yr actwari ymgynghorol (arbenigwr yr archwilydd) a chynnal unrhyw weithdrefnau ychwanegol sy'n ofynnol;
- ac asesu a allai unrhyw achosion cyfreithiol gael effaith perthnasol ar y rhwymedigaeth

Nid oedd fy ngwaith archwilio yn nodi unrhyw broblemau gyda phrisio'r prisiad pensiwn.

gyffredinol net, ac os felly, cadarnhau bod hyn wedi'i gydnabod a'i ddatgelu'n briodol yn y datganiadau ariannol.

Prisio tir ac adeiladau

Mae gwerth tir ac adeiladau a adlewyrchir yn y fantolen a nodiadau i'r cyfrifon yn amcangyfrifon perthnasol ac yn ddarostyngedig i lefel uchel o oddrychedd.

Mae risg y gallai gwerth cario asedau a adlewyrchir yn y cyfrifon fod yn sylweddol wahanol i werth cyfredol asedau ar 31 Mawrth 2025.

Fe wnaeth y tîm archwilio

- adolygu'r wybodaeth a ddarparwyd i'r prisiwr i asesu ei chyflawnrwydd;
- gwerthuso cymhwysedd, galluoedd a gwrthrychedd y prisiwr proffesiynol;
- profi sampl o asedau a ailbrisiwyd yn ystod y flwyddyn i sicrhau bod y sail prisio, y data allweddol a'r rhagdybiaethau a ddefnyddir yn y broses brisio yn rhesymol, a'r ailbrisiadau wedi'u hadlewyrchu'n gywir yn y datganiadau ariannol; a
- profi'r cysoni rhwng y cyfriflyfr ariannol a'r gofrestr asedau.

Gweler atodiad 2 am fanylion fy nghanfyddiadau mewn perthynas â phrisio tir ac adeiladau.

Gweithredu'r Safon Gyfrifyddu Ryngwladol (IFRS) 16 - Prydlesi Mae'n ofynnol i gyrff llywodraeth leol fabwysiadu Safon Gyfrifyddu Ryngwladol IFRS16 o 1 Ebrill 2024. Mae hyn yn newid yn sylweddol y driniaeth gyfrifyddu a'r datgeliadau sy'n ofynnol ar gyfer asedau ar brydles ac yn golygu y bydd y rhan fwyaf o brydlesi yn arwain at ased a rhwymedigaeth ar fantolenni. Mae risg nad yw gofynion y Safon Gyfrifyddu Ryngwladol yn cael eu mabwysiadu'n gywir ac o ganlyniad mae'r datganiadau ariannol yn cael eu cam-ddatgan yn sylweddol.	Fe wnaeth y tîm archwilio: • adolygu papurau gwaith y Cyngor i sicrhau bod yr holl brydlesi sy'n dod o fewn cwmphas y Safon wedi'u cynnwys mewn cyfrifiadau; • profi sampl o gyfrifiadau asedau a rhwymedigaethau i sicrhau bod y rhagdybiaethau yn rhesymol, a'r cyfrifiadau wedi'u paratoi'n gywir; a • cadarnhau fod gwerthoedd asedau a rhwymedigaethau wedi'u cyfrif a'u datgelu'n gywir yn y datganiadau ariannol.	Gweler atodiad 2 am fanylion fy nghanfyddiadau mewn perthynas â gweithredu'r Safon Gyfrifyddu Ryngwladol IFRS16 – Prydlesi.
Effaith Deddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016 – Tystysgrifau Diogelwch Trydan Ym mis Tachwedd 2024, eglurodd yr Uchel Lys ofynion Deddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016 a'r rheoliadau cysylltiedig ynghylch rhwymedigaethau landlordiaid sy'n ymwneud â chwblhau arolygiadau ac adroddiadau diogelwch archwiliad trydan. Mae gan hyn oblygiadau posibl i gyrff a'u datganiadau ariannol ac mae'n debygol o fod yn destun ystyriaethau a heriau cyfreithiol pellach.	Adolygodd fy nhîm archwilio'r sefyllfa ddiweddaraf i sicrhau bod unrhyw effaith ar y datganiadau ariannol yn cael ei gydnabod a'i datgelu'n briodol.	Roedd angen mân newidiadau naratif i ddiweddarau'r datgeliad rhwymedigaeth wrth gefn mewn perthynas â Deddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016 oherwydd dyfarniad cyfreithiol ym mis Hydref 2025.

Datgeliadau partïon cysylltiedig

Mae rhaid i'r datganiadau ariannol ddatgelu unrhyw berthynas partïon cysylltiedig ynghyd â'r trafodion a'r balansau rhwng y Cyngor a'r corff arall.

Mae gan y Cyngor lawer o berthnasau y gellid eu hystyried yn barti cysylltiedig. Mae llawer yn adnabyddus, er enghraifft, Llywodraeth Cymru fel ariannwr.

Pan fo perthnasoedd partïon cysylltiedig yn codi trwy berthnasoedd swyddogion unigol neu gynghorwyr, mae'n debygol y bydd llai o dryloywder ynghylch y perthnasoedd hyn. Mae'r trafodion o ddiddordeb mawr i'r cyhoedd ac fe'u hystyrir yn faterol yn ôl eu natur.

Mae risg o gamddatganiadau perthnasol oherwydd datgeliadau anghyflawn neu anghywir, hyd yn oed pan fo'r rhain o werth cymharol isel.

Fe wnaeth y tîm archwilio:

- Adolygu proses y Cyngor ar gyfer nodi perthnasoedd partïon cysylltiedig a thrafodion a balansau cysylltiedig;
- Ymgymryd â gweithdrefnau i gadarnhau cwblhau perthnasoedd partïon cysylltiedig
- Sicrhau bod datgeliadau yn gyflawn, yn gywir, yn gyson â thystiolaeth ac yn unol â'r Cod Llywodraeth Leol.

Gweler atodiad 2 am fanylion fy nghanfyddiadau mewn perthynas â datgeliadau partïon cysylltiedig.

Porthladd Rhydd Ynys Môn

Ymgorfforwyd Porthladd Rhydd Ynys Môn yn ystod blwyddyn ariannol 2024-25. Prif Swyddog Gweithredol y Cyngor yw'r unig gyfarwyddwr yn y swydd ar hyn o bryd, sy'n golygu y gallai perthynas grŵp rhwng y Cyngor a'r Porthladd Rhydd fodoli. Os oes perthynas grŵp yn bodoli, bydd angen i'r Cyngor gynhyrchu cyfrifon grŵp i gynnwys canlyniadau'r Porthladd Rhydd.

Fe wnaeth y tîm archwilio

- Adolygu asesiad y Cyngor ynghylch a oedd perthynas grŵp yn bodoli er mwyn sicrhau ei bod yn cydymffurfio â chanllawiau CIPFA; a
- Lle bo'n berthnasol, sicrhau bod datgeliadau cyfrifon grŵp yn gyflawn, yn gywir, yn gyson â thystiolaeth ac yn unol â'r Cod Llywodraeth Leol

Ar 31 Mawrth 2025, roedd y cwmni yn segur ac felly, nid oedd y gofynion i baratoi cyfrifon grŵp wedi'u bodloni.

Atodiad 2 – Crynodeb o gywiriadau a wnaed

Yn ystod ein harchwiliad, canfuom y camddatganiadau canlynol sydd wedi'u cywiro gan y rheolwyr, ond y dylid eu dwyn i'ch sylw yn ein tyb ni.

Gwerth y cywiriad	Maes yn y cyfrifon	Eglurhad
£3,410,000	Nodyn 13a – Asedau Anghyfredol Anheddau y Cyngor – Ailbrisio i'r Gronfa Ailbrisio: Gostyngiad o £3,410,000	I adlewyrchu sail brisio briodol anheddau cyngor gweithredol a fesurwyd yn flaenorol yn ôl y gost.
	Nodyn 9b – Cronfa Wrth Gefn Ailbrisio Ailbrisio asedau nad ydynt wedi'u codi ar Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau: Gostyngiad o £3,410,000	
£2,463,000	Nodyn 21 – Lwfansau Safle Gwastraff Penhesgyn – Cynnydd/ (Gostyngiad) mewn darpariaethau yn ystod y flwyddyn: Gostyngiad o £2,463,000	I sicrhau bod y rhwymedigaeth darpariaethau yn y fantolen yn bodloni amodau IAS37.
	Darpariaethau Tymor Byr: Cynnydd o £87,000 Darpariaethau Tymor Hir: Gostyngiad o £2,550,000	

Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Gwariant Gros – Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff: Gostwng £2,463,000 <i>Trosglwyddodd y Cyngor y balans hwn o'r Gronfa Gyffredinol i Gronfa Wrth Gefn wedi'i Glustnodi.</i>		
£1,349,000	Fantolen Grantiau tymor byr a dderbyniwyd ymlaen llaw: Gostyngiad o £1,349,000 Grantiau hirdymor a dderbyniwyd ymlaen llaw: Cynnydd o £1,349,000	I adlewyrchu'n gywir ddosbarthiad y grantiau a dderbynnir ymlaen llaw
£1,345,000	Nodyn 14 – Ymrwymadau Cyfalaf Sylweddol Contractau cynnal a chadw wedi'u cynllunio – HRA: Cynnydd o £1,345,000	I adlewyrchu ymrwymiad cyfalaf heb ei ddatgelu.
£1,090,000	Credydwy'r Symiau Taladwy Eraill: Gostyngiad o £1,089,000	Roedd dyledwyr a chredydwy'r wedi'u codi yn ymwneud â'i gilydd, yn arwain at y ddau balans yn cael eu gorddatgan. Cafodd y dyledwr net o £1,000 ei ddileu, gan nad oedd yn berthnasol mwyach.
(£1,000 o effaith ar y Gronfa Gyffredinol)	Dyledwyr Symiau Derbyniadwy Eraill: Gostyngiad o £1,090,000	
	Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Gwariant gros: Cynnydd o £1,000	
£1,080,000	Nodyn 13a – Asedau Anghyfredol	I adlewyrchu'n gywir brisiad ased a drosglwyddwyd i

	Asedau sy'n cael eu hadeiladu: Gostyngiad o £1,080,000 Nodyn 9b – Cronfa Wrth Gefn Ailbrisio Ailbrisio asedau nad ydynt wedi'u codi i Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau: Gostyngiad o £655,000 Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Gwarged ar ailbrisio asedau anghyfredol: Gostyngiad o £425,000 Nodyn 25a – Incwm a Gwariant yn ôl Natur Gwariant Gwasanaethau Eraill: Gostyngiad o £425,000 <i>Bydd y mater hwn hefyd yn arwain at addasiad rhwng y gronfa gyffredinol a'r cyfrif addasu cyfalaf o £425,000, drwy'r addasiadau rhwng y sail cyfrifyddu a chyllid.</i>	Asedau sy'n cael eu hadeiladu, i'w ail-bwrpasu fel stoc Annedd y Cyngor yn y dyfodol.
£996,000	Nodyn 6 – Addasiadau rhwng Sail Cyfrifyddu a Chyllido o dan Reoliadau Gwariant refeniw a ariennir o gyfalaf o dan statud: Cynnydd o £996,000 Gwariant Cyfalaf a godwyd yn erbyn y Gronfa Gyffredinol: Cynyddwyd gan (£996,000)	i sicrhau bod Nodyn 6 yn cael ei nodi'n gywir ac yn gyson â meysydd eraill yn y datganiadau ariannol.

Nodyn 9a – Cyfrif Addasu Cyfalaf

Gwariant refeniw a ariennir o gyfalaf o dan statud: Cynyddwyd gan (£996,000)

Defnydd o'r gronfa gyfalaf wrth gefn: Cynyddu £966,000

£917,000

Nodyn 13a – Asedau Cyfredol

Tir ac Adeiladau – Cynnydd mewn Ailbrisio i'r Gronfa Ailbrisio: Cynnydd o £917,000

I gywiro prisiadau a oedd yn cynnwys gwallau o fewn y mewnbynnau cyfrifo.

Nodyn 9b – Cronfa Wrth Gefn Ailbrisio

Ailbrisio asedau nad chodwyd ar Ddiffyg ar Ddarparu
Gwasanaethau: Cynnydd o £917,000

£829,000

Nodyn 13a – Asedau Anghyfredol

Tir ac Adeiladau – Ychwanegiadau (arall) Cynnydd o £352,000

I adlewyrchu'n gywir werth asedau sy'n eiddo i'r Cyngor, nad oeddent wedi'u cydnabod o'r blaen yn y fantolen.

Nodyn 16 - Eiddo Buddsoddi

Ychwanegiadau (arall): Cynnydd o £322,000

Asedau a ddelir i'w Gwerthu

Cynnydd o £155,000

Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

Trethiant ac Incwm Grant Penodol wedi'i gynyddu gan (£829,000)

*Bydd y mater hwn hefyd yn arwain at addasiad rhwng y **gronfa gyffredinol a'r cyfrif Addasu cyfalaf** o £829,000 drwy'r addasiadau rhwng y sail cyfrifyddu a chyllido.*

£712,000

Nodyn 13a – Asedau Anghyfredol

Tir ac Adeiladau: Gostyngiad o £712,000

Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

Gwarged ar ailbrisio asedau anghyfredol: Gostyngiad o £712,000

I adlewyrchu asedau ar brydles a gydnabyddwyd yn flaenorol yn y fantolen. Bydd yr asedau hyn wedyn yn rhan o falans asedau 'Hawl i Ddefnyddio'.

£340,000

Nodyn 22 – Llif arian o Weithgareddau Gweithredu

Effaith yr isafswm darpariaeth refeniw ar brydlesi: Gostyngiad o (£340,000)

Nodyn 24 – Llif arian o Weithgareddau Ariannu

Ad-daliadau arian parod o rwymedigaethau prydles hawl i ddefnyddio: Cynnydd o (£340,000)

I adlewyrchu'r llif arian yn gywir mewn perthynas â phrydlesi IFRS16.

£110,000

Note 35b – Financial Liabilities Held by the Council

Benthyca SALIX Tymor Byr: Gostyngiad o £110,000
Benthyca SALIX tymor hir: Cynnydd o £110,000

I adlewyrchu dosbarthiad cywir benthyciadau SALIX.

£100,000	Nodyn 30 – Incwm Grant Wedi'i gredydu i Wasanaethau – Cronfa Lefelu i Fyny: Gostyngiad o £100,000 Wedi'i gredydu i Drethiant ac Incwm Grant Penodol – HRA (Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf): Cynyddwyd £100,000 Nodyn 22: Llif arian o Weithgareddau Gweithredu Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau a Dderbyniwyd: Gostyngiad o £100,000 Nodyn 23: Llif Arian o Weithgareddau Buddsoddi Grantiau cyfalaf a chyfraniadau a dderbyniwyd: Cynnydd o £100,000	Adlewyrchu'n gywir y sefyllfa ariannu cyfalaf mewn perthynas ag elfen o Incwm grant, yn gyson â datgeliadau ariannol eraill yn y datganiad cyfrifon.
£49,000	Nodyn 31 – Partïon Cysylltiedig Canolfan Ulchedre: Gwariant wedi cynyddu £19,000 Urdd Gobaith Cymru: Gwariant wedi cynyddu £30,000 Taliadau a wneir: Cynnydd o £49,000	Er mwyn adlewyrchu gwariant a nodwyd nad oedd wedi'i gynnwys o'r blaen yn y nodyn datgelu.
£22,499	Nodyn 27 – Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion (Uwch Swyddogion) Ffioedd a Lwfansau Cyflog (ar draws yr holl uwch swyddogion): Gostyngwyd gan cyfanswm o £22,499.	Adlewyrchu'r Cyflog, Ffioedd a'r Lwfansau cywir i Uwch swyddogion yn ystod y flwyddyn.

Various

Fantolen

Mae Asedau Hawl Defnyddio wedi cynyddu £550,000.

Mae rhwymedigaethau prydles tymor byr wedi gostwng £47,000.

Mae Rhwymedigaethau Prydles Hirdymor wedi cynyddu £155,000.

Nodyn 43a – Asedau Hawl i Ddefnyddio

Mae Asedau Hawl Defnyddio wedi cynyddu £550,000.

Nodiadau 43b a 43c

Mae'r nodiadau datgelu hyn wedi'u dileu oherwydd amherthnasedd.

Polisiâu Cyfrifyddu

Mae Polisi Cyfrifyddu 18 wedi'i ddileu, o ganlyniad i gyflwyno Polisi Cyfrifyddu 28.

Sylwer – mae'r newid yng ngwerth asedau hawl i ddefnydd hefyd wedi effeithio ar ddibrisiant ac enillion mewn perthynas â chydabod asedau hawl i ddefnydd o dan chostau cyllid a lesioedd gwerth isel (peppercorn) yn ystod y flwyddyn. Mae'r newidiadau hyn hefyd wedi'u hadlewyrchu yn y cyfrifon diwygiedig, fodd bynnag, maent yn amherthnasol felly nid ydynt wedi'u datgelu ar wahân.

Fe wnaeth y Cyngor ein gwneud yn ymwybodol bod eu balansau a'u datgeliadau mewn perthynas ag IFRS16 yn anghyflawn ar ôl derbyn y cyfrifon drafft. Yn dilyn gwaith pellach gan y Cyngor ac adolygiad o'u gwaith, mae angen yr addasiadau rhestredig.

Amryw	Nodyn 27 – Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion (Tabl Bandio) Band Ysgolion - £60,000 i £64,999: Diweddarwyd o 34 i 31 o swyddogion.	I adlewyrchu'r nifer cywir o swyddogion sy'n dod o fewn y band taliadau.
Amryw	Adroddiad Naratif Gwnaed amryw o fân newidiadau.	Er mwyn bod yn gyson â'r datganiadau ariannol a'r ddogfennaeth sylfaenol ategol.

Atodiad 3 – Adroddiad archwilio arfaethedig

Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i aelodau Cyngor Sir Ynys Môn

Barn ar y datganiadau ariannol

Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025 dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Sir Ynys Môn yn cynnwys y Dadansoddiad o Wariant a Chyllid, y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llifoedd Arian Parod, y Datganiad Symud ar y Cyfrif Refeniw Tai, Datganiad Incwm a Gwariant y Cyfrif Refeniw Tai a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys y polisïau cyfrifyddu perthnasedd arwyddocaol.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2025.

Yn fy marn i, ym mhob ffordd berthnasol, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar 31 Mawrth 2025 ac o'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar y dyddiad hwnnw; ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â gofynion deddfwriaethol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2025.

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (ISAs (Y DU)) a Nodyn Ymarfer 10 'Archwilio datganiadau ariannol a rheoleidd-dra cyrff y sector cyhoeddus yn y Deyrnas Unedig'. Caiff fy nghyfrifoldebau dan y safonau hynny eu disgrifio ymhellach yn yr adran o'm hadroddiad sy'n nodi cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol.

Mae fy staff a minnau'n annibynnol o Cyngor Sir Ynys Môn yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio yr wyf wedi'i chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barn.

Casgliadau sy'n ymwneud â busnes gweithredol

Wrth archwilio'r datganiadau ariannol, rwyf wedi dod i'r casgliad bod defnyddio'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol i baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol.

Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i gyflawni, nid wyf wedi adnabod unrhyw ansicrwydd perthnasol mewn perthynas â digwyddiadau neu amodau a all, yn unigol neu ar y cyd, fwrw amheuaeth sylweddol ar allu Cyngor Sir Ynys Môn i barhau i fabwysiadu'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeng mis o leiaf o'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddi'r datganiadau ariannol.

Caiff fy nghyfrifoldebau i a chyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol mewn perthynas â busnes gweithredol eu disgrifio yn yr adrannau perthnasol o'r adroddiad hwn.

Gwybodaeth arall

Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth yn yr adroddiad blynyddol, heblaw am y datganiadau ariannol a'm hadroddiad i fel archwilydd ar y rhain. Y Swyddog Cyllid Cyfrifol sy'n gyfrifol am yr wybodaeth arall yn yr adroddiad blynyddol. Nid yw fy marn am y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall a, heblaw i'r graddau a nodir yn benodol fel arall yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar yr wybodaeth arall honno.

Fy nghyfrifoldeb i yw darllen yr wybodaeth arall ac, wrth wneud hynny, ystyried a yw'r wybodaeth arall yn berthnasol anghyson â'r datganiadau ariannol neu wybodaeth a gafwyd wrth gyflawni'r archwiliad, neu'n ymddangos fel arall fel pe bai wedi cael ei chamddatgan yn berthnasol. Os wyf yn canfod anghysonderau perthnasol o'r fath neu wybodaeth berthnasol o'r fath sy'n ymddangos fel pe bai wedi cael ei chamddatgan, mae'n ofynnol i mi benderfynu a yw hyn yn achosi camddatganiad perthnasol yn y datganiadau ariannol eu hunain. Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i wneud, os wyf yn dod i'r casgliad bod yr wybodaeth arall hon wedi'i chamddatgan yn berthnasol, mae'n ofynnol i mi nodi'r ffaith honno.

Nid oes unrhyw beth gennyf i'w nodi yn hyn o beth.

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2025;
- mae'r wybodaeth a roddir yn y Datganiad Llywodraethu ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r canllawiau.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Yng ngoleuni'r wybodaeth a'r ddealltwriaeth am Cyngor Sir Ynys Môn a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif na'r Datganiad Llywodraethu.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- nid wyf wedi cael yr holl wybodaeth ac esboniadau y mae eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad;
- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu digonol, neu ni chafwyd ffurflenni sy'n ddigonol ar gyfer fy archwiliad o ganghennau nad ymwelodd fy nhîm â hwy; neu
- nid yw'r datganiadau ariannol yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu.

Cyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel a esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon a nodir ar dudalen 9, y swyddog cyllid cyfrifol sy'n gyfrifol am:

- baratoi'r datganiad cyfrifon, sy'n rhoi darlun gwir a theg ac sy'n cydymffurfio ag arferion priodol;
- cadw cofnodion cyfrifyddu priodol;
- pa bynnag reolaethau mewnol sy'n angenrheidiol ym marn y swyddog cyllid cyfrifol i allu paratoi datganiadau cyfrifon heb unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall;
- asesu gallu Cyngor Sir Ynys Môn i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n gymwys, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail gyfrifyddu busnes gweithredol oni bai bod y swyddog

cyllid cyfrifol yn rhagweld na fydd y gwasanaethau a ddarperir gan Cyngor Sir Ynys Môn yn parhau i gael eu darparu yn y dyfodol.

Cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol

Fy nghyfrifoldeb yw archwilio'r datganiadau ariannol yn unol â Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhai heb unrhyw gamddatganiad perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU wastad yn canfod camddatganiad perthnasol pan fo'n bodoli. Gall camddatganiadau ddeillio o dwyll neu wall ac fe'u hystyrir yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, gellid yn rhesymol ddisgwyl iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Mae afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, yn golygu achosion o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau. Rwy'n dylunio gweithdrefnau yn unol â'm cyfrifoldebau, a nodir uchod, i ganfod camddatganiadau perthnasol mewn perthynas ag afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll.

Roedd fy ngweithdrefnau'n cynnwys y canlynol:

- Holi'r rheolwyr, pennaeth archwilio mewnol a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, gan gynnwys cael ac adolygu dogfennaeth ategol mewn perthynas â pholisïau a gweithdrefnau Cyngor Sir Ynys Môn sy'n ymwneud ag:
 - adnabod, gwerthuso a chydymffurfio â deddfau a rheoliadau a pha un a oeddent yn ymwybodol o unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfio;
 - canfod ac ymateb i'r risgiau o dwyll a pha un a oes ganddynt wybodaeth am unrhyw dwyll gwirioneddol, tybiedig neu honedig; a hefyd
 - y rheolaethau mewnol a sefydlwyd i liniaru risgiau sy'n gysylltiedig â thwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau.
- Ystyried fel tîm archwilio sut a ble allai twyll ddigwydd yn y datganiadau ariannol ac unrhyw ddangosyddion posibl o dwyll. Fel rhan o'r drafodaeth hon, canfûm botensial ar gyfer twyll yn y meysydd canlynol: cofnodi siwrnalau anarferol;
- Cael dealltwriaeth am y fframwaith awdurdod sydd gan Cyngor Sir Ynys Môn, yn ogystal â fframweithiau cyfreithiol a rheoleiddiol eraill y mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gweithredu oddi mewn iddynt, gan ganolbwyntio ar y deddfau a'r rheoliadau hynny a gafodd effaith

uniongyrchol ar y datganiadau ariannol neu a gafodd effaith sylfaenol ar weithrediadau Cyngor Sir Ynys Môn.

- Cael dealltwriaeth am berthnasoedd partïon cysylltiedig.

Yn ychwanegol at yr uchod, roedd fy ngweithdrefnau i ymateb i risgiau a ganfuwyd yn cynnwys y canlynol:

- adolygu'r datgeliadau yn y datganiadau ariannol a phrofi yn erbyn dogfennaeth ategol i asesu cydymffurfiaeth â deddfau a rheoliadau perthnasol a drafodir uchod;
- holi'r rheolwyr, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac ymgynghorwyr cyfreithiol ynghylch ymglyfreithiad a hawliadau gwirioneddol a phosibl;
- darllen cofnodion cyfarfodydd y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu;
- wrth fynd i'r afael â'r risg o dwyll trwy wrthwneud rheolaethau gan reolwyr, profi priodoldeb cofnodion dyddlyfr ac addasiadau eraill; asesu a yw'r dyfarniadau a wnaed wrth lunio amcangyfrifon cyfrifyddu'n rhoi arwydd o wyrduedd bosibl; a gwerthuso'r rhesymeg fusnes dros unrhyw drafodion arwyddocaol sy'n anarferol neu y tu allan i gwrs arferol busnes.

Fe wnes i hefyd gyfleu deddfau a rheoliadau dynodedig perthnasol a risgiau posibl o dwyll i holl aelodau'r tîm archwilio ac aros yn effro i unrhyw arwyddion o dwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau trwy gydol yr archwiliad.

Effeithir ar y graddau y mae fy ngweithdrefnau'n gallu canfod afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, gan yr anhawster cynhenid o ran canfod afreolaidd-dra, effeithiolrwydd rheolaethau Cyngor Sir Ynys Môn, a natur, amseriad a hyd a lled y gweithdrefnau archwilio a gyflawnwyd.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol yn www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o'm hadroddiad archwilio.

Cyfrifoldebau eraill yr archwilydd

Rwy'n cyfathrebu gyda'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu ynghylch, ymhlith materion eraill, cwmpas ac amseriad arfaethedig yr archwiliad a chanfyddiadau archwilio arwyddocaol, gan gynnwys unrhyw ddiffygion arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol yr wyf yn eu hadnabod yn ystod fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau'r archwiliad

Yr wyf yn tystio fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Sir Ynys Môn yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Adrian Crompton

Archwilydd Cyffredinol Cymru

30 Hydref 2025

1 Cwr y Ddinas

Stryd Tyndall

Caerdydd, CF10 4BZ

Atodiad 4 – Llythyr sylwadau

Llythyr Sylwadau Terfynol

[Pennawd y corff a archwilir]

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
1 Cwr y Ddinas
Caerdydd
CF10 4BZ

28 Hydref 2025

Sylwadau ynghylch datganiadau ariannol 2024-25

Darperir y llythyr hwn mewn cysylltiad â'ch archwiliad o ddatganiadau ariannol (gan gynnwys y rhan o'r Adroddiad ar Gynabyddiaeth Ariannol sy'n cael ei harchwilio) Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025 at ddiben mynegi barn ynglŷn â'u gwirionedd a thegwch a'u paratoi'n briodol.

Yr ydym ni'n cadarnhau hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred ar ôl gwneud yr ymholiadau a oedd yn ddigonol yn ein tyb ni, y gallwn gyflwyno'r sylwadau canlynol i chi.

Sylwadau'r rheolwyr

Cyfrifoldebau

Yr ydym ni wedi cyflawni ein cyfrifoldebau am:

- baratoi'r datganiadau ariannol yn unol â gofynion deddfwriaethol a Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2025; yn arbennig mae'r datganiadau ariannol yn rhoi golwg gywir a theg yn unol â hwy;
- dylunio, gweithredu, cynnal ac adolygu rheolaeth fewnol i atal a chanfod twyll a gwallau.

Gwybodaeth a ddarparwyd

Rydym wedi darparu'r canlynol ar eich cyfer:

- mynediad llawn at:

- yr holl wybodaeth yr ydym yn ymwybodol ohoni sy'n berthnasol i baratoi'r datganiadau ariannol megis llyfrau cyfrifon a dogfennaeth ategol, cofnodion cyfarfodydd a materion eraill;
- gwybodaeth ychwanegol yr ydych chi wedi gofyn amdani gennym ni at ddiben yr archwiliad; a
- mynediad digyfngiad at aelodau o staff y penderfynoch chi fod angen cael tystiolaeth archwilio ganddynt;
- canlyniadau ein hasesiad ni o'r risg y gallai'r datganiadau ariannol fod wedi'u camddatgan yn berthnasol o ganlyniad i dwyll;
- ein gwybodaeth ni am dwyll gwirioneddol neu dwyll tybiedig yr ydym ni'n ymwybodol ohono ac sy'n effeithio ar Cyngor Sir Ynys Môn ac sy'n cynnwys:
 - rheolwyr;
 - cyflogeion sydd â rolau arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol; neu
 - eraill lle gallai'r twyll gael effaith berthnasol ar y datganiadau ariannol;
- ein gwybodaeth ni am unrhyw honiadau o dwyll gwirioneddol, neu dwyll tybiedig, sy'n effeithio ar y datganiadau ariannol a gyflëwyd gan gyflogeion, cyn-gyflogeion, rheoleiddwyr neu eraill;
- ein gwybodaeth ni am bob achos hysbys o ddiffyg cydymffurfio gwirioneddol neu ddiffyg cydymffurfio tybiedig â deddfau a rheoliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol;
- gwybodaeth am bwy yw'r holl bartïon cysylltiedig a'r holl berthnasodd a thrafodion partïon cysylltiedig yr ydym yn ymwybodol ohonynt;

Sylwadau am y datganiadau ariannol

Mae'r holl drafodion, asedau a rhwymedigaethau wedi cael eu cofnodi yn y cofnodion cyfrifyddu ac fe'u hadlewyrchir yn y datganiadau ariannol.

Mae'r dulliau, y data a'r tybiaethau arwyddocaol a ddefnyddiwyd i lunio amcangyfrifon cyfrifyddu, a'u datgeliadau cysylltiedig, yn briodol i gyflawni cydnabyddiaeth, mesuriad neu ddatgeliad sy'n rhesymol yng nghydestun y fframwaith adrodd ariannol perthnasol.

Rhoddwyd cyfrif priodol am berthnasodd a thrafodion partïon cysylltiedig ac maent wedi cael eu datgelu'n briodol.

Lle cafwyd digwyddiadau ar ôl y dyddiad adrodd yr oedd yn ofynnol gwneud addasiad ar eu cyfer neu eu datgelu, mae'r holl addasiadau a datgeliadau hyn wedi cael eu gwneud.

Mae pob ymgyfreithiad a hawliad gwirioneddol neu bosibl hysbys y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol wedi cael eu datgelu wrth yr archwilydd a rhoddwyd cyfrif amdanynt ac maent wedi cael eu datgelu yn unol â'r fframwaith adrodd ariannol perthnasol.

Nid oes unrhyw gamddatganiadau perthnasol, gan gynnwys hepgoriadau, yn y datganiadau ariannol. Mae effeithiau camddatganiadau nas cywirwyd a ganfuwyd yn ystod yr archwiliad yn amherthnasol, yn unol ac ar y cyd, i'r datganiadau ariannol o'u cymryd yn eu cyfanrwydd.

Mae crynodeb o'r eitemau hyn wedi'i nodi isod:

Mae ein profion archwilio wedi nodi 32 o asedau o fewn y Gofrestr Asedau Sefydlog sydd ar hyn o bryd yn dal balans credyd yn y Gronfa Ailbrisio ochr yn ochr â debyd cronrus i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau, sydd wedi'i drosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf (CAA).

O dan driniaeth gyfrifyddu briodol, dylid gwrthdroi unrhyw ddebyd cronrus o fewn y CAA ar enillion ailbrisio dilynol cyn credydu'r Gronfa Ailbrisio.

Felly, ni ddylai ased gario y ddau balans ar yr un pryd. Felly, mae angen addasiad rhwng y Gronfa Ailbrisio a'r CAA mewn perthynas â'r asedau hyn o £1,561,000.

Nid ydym wedi diwygio datganiadau ariannol mewn perthynas â'r mater hwn oherwydd:

- Mae'r Cyngor wedi dewis peidio â phrosesu'r addasiad hwn yn y datganiadau ariannol yn 2024-25, gan nodi ei effaith amherthnasol ar y cyfrifon.
- Yn ogystal, bydd prosesu'r addasiad yn gofyn am adolygiad o gofnodion hanesyddol ar gyfer pob un o'r asedau yr effeithir arnynt, mewn rhai achosion, yn dyddio'n ôl i 2014-15. Byddai wedi bod yn anymarferol cwblhau'r adolygiad hwn cyn terfyn amser ardystio 31 Hydref.
- Ar ben hynny, gan fod y camddatganiad wedi'i gyfyngu i ddwy gronfa wrth gefn na ellir eu defnyddio, nid yw'n cael unrhyw effaith ar Gronfa Gyffredinol y Cyngor ac nid yw'n effeithio ar y trethdalwr.

Sylwadau gan Cyngor Sir Ynys Môn

Rydym yn cydnabod bod y sylwadau a wnaed gan y rheolwyr, uchod, wedi cael eu trafod gyda ni.

Rydym yn cydnabod ein cyfrifoldeb am baratoi datganiadau ariannol cywir a theg yn unol â'r fframwaith adrodd ariannol perthnasol. Cymeradwywyd y datganiadau ariannol gan Cyngor Sir Ynys Môn ar 28 Hydref 2025.

Yr ydym yn cadarnhau ein bod wedi cymryd pob cam y dylem fod wedi'i gymryd er mwyn ein gwneud ein hunain yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac er mwyn cadarnhau ei bod wedi cael ei chyfleu i chi. Rydym yn cadarnhau, hyd y gwyddom, nad oes unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol nad ydych chi'n ymwybodol ohoni.

Llofnodwyd gan:

Llofnodwyd gan:

Marc Jones
Cyfarwyddwr Swyddogaeth
(Adnoddau) – Swyddog Adran 151

Dyddiad: 28 Hydref 2025

Y Cyngorydd Gary Pritchard
Arweinydd, Cyngor Sir Ynys Môn

Dyddiad: 28 Hydref 2025

Ansawdd archwilio

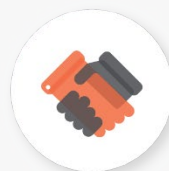
Mae ein hymrwymiad i ansawdd archwilio yn Archwilio Cymru'n un llwyr. Rydym ni'n credu bod a wnelo ansawdd archwilio â chael pethau'n iawn y tro cyntaf.

Rydym yn defnyddio model tair llinell sicrwydd i ddangos sut yr ydym yn cyflawni hyn. Rydym wedi sefydlu Pwyllgor Ansawdd Archwilio i gydlyn a goruchwyllo'r trefniadau hynny. Creffir yn annibynnol ar ein gwaith gan Sefydliad Cyfrifwyr Siartredig Cymru a Lloegr ac mae Cadeirydd ein Bwrdd yn gweithredu fel dolen gyswllt i'n Bwrdd ar ansawdd archwilio. I gael rhagor o wybodaeth gweler ein [Hadroddiad Ansawdd Archwilio 2024](#).

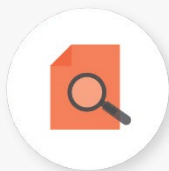
Ein Pobl

- Dewis y tîm cywir
- Defnyddio arbenigwyr
- - Goruchwyliaeth ac adolygu

Trefniadau ar gyfer sicrhau ansawdd archwilio Dewis y tîm cywir

- Platform archwilio
- Moeseg
- Canllawiau
- Diwylliant
- Dysgu a datblygu
- Arweinyddiaeth
- Cymorth technegol

Sicrwydd annibynnol

- Adolygiadau Ansawdd Allanol
- Adolygiadau â thema
- Adolygiadau oer
- Dadansoddiad o wraidd y problem
- Adolygiad gan gymheiriaid
- Pwyllgor Ansawdd Archwilio
- Monitro allanol

Eich cefnogi chi

Mae gan Archwilio Cymru ystod o adnoddau i roi cymorth i graffu ar gyrff cyhoeddus Cymru, ac i'w cynorthwyo i barhau i wella'r gwasanaethau y maent yn eu darparu i bobl Cymru.

Ewch at ein gwefan i ganfod:

Ein cyhoeddiadau sy'n cwmpasu ein gwaith archwilio mewn cyrff cyhoeddus.

Gwybodaeth am ein gwaith sydd ar ddod a'n blaenraglen waith ar gyfer archwilio perfformiad.

Offer data i'ch helpu i gael dealltwriaeth well am dueddiadau mewn gwariant cyhoeddus.

Manylion ein gwaith a'n digwyddiadau Arfer Da gan gynnwys rhannu arfer a mewnwleidiadau sy'n dod i'r amlwg o'n gwaith archwilio.

Ein cylchlythyr sy'n darparu diweddariadau rheolaidd i chi ar ein gwaith archwilio gwasanaethau cyhoeddus, arfer da, a digwyddiadau.

Archwilio Cymru

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

